

niso celi narodi mogli spoznati do časa Kristusovega, kar je bilo vzrok njih barbarskemu življenju. Kar je pri njih bilo tedaj popolnem jasno in pravo, to je sedaj v naših očeh nenormalno: na ta napredek je človeštvo lahko ponosno!

Za zdaj se tedaj ne da še z gotovostjo določiti, kako se spoznajo taki „nenormalni“ otroci z razvijajočim se „tipom hudodelnika“, katerih burna prihodnost se bi dala spoznati, kot v začetku rečeno, s pomočjo mere kostij i. dr., a opazujoči učitelj najde vendar dostikrat sumne otroke v svoji oskrbi, in kod pedagog bo na take otroke bolj pazil, bolj varoval, da na njihova ušesa ne pride slaba beseda, njih pogled ne zaide na pohujšljivo stvar, ker ena slaba beseda, ki pri drugem vzbudi eno slabo misel in vzpričo sto dobrih besedij izgine, rodi pri nenormalnem sto slabih mislij, katere sto dobrih besedij, ki med tem padejo na njih oko, zamore; en pogled na ukraden vinar sezida v njegovi domišljiji zlate gradove, ne sezidane po lastnem trudu nego — ukradene.

Brez dvoma postane na ta način marsikdo koristen ud človeške družbe, ki bi bil drugače za njo izgubljen, ali morda nji celo nevaren, in s tem bo najbolje povrnjen učiteljev trud in njegova skrb, če se posebno pri takih otrocih drži besed Gospodovih: pustite male k meni.

(Dalje prih.)

Martin in Jera.

(J. Ravnikar.)

Predgovor.

(Dalje.)

V tem času je bival pri Füssliju njegov brat, ki je bil slikar v Londonu. Med razgovorom o bedi Pestalozziji seže slikar Füssli po Pestalozzijev šaljiv spis, ki je ležal uprav na mizi; prečitavši ga, pravi svojemu bratu: „Ta človek more sebi pomagati, ako hoče, kajti on ima dar, da piše po tem načinu, ki bode v naši dobi vzbujal živo zanimanje. Prigovarjaj mu, da piše in reci mu, da bode kot pisatelj sebi pomagal sigurno, samo ako ima le dobro voljo za to.“ — Knjigotržec Füssli precej pokliče svojega prijatelja Pestalozzija k sebi, ter mu ves vesel pripoveduje bratovo mnenje, dodavši še: „Ne umem, da nisem že sam na to mislil.“ — „Meni je bilo“, pravi Pestalozzi v svojem spisu „Schwanengesang“, „kakor bi mi pravil kake sanje.“ —

Pestalozzi se poprime dela. Kot pravi in odkritosrčni prijatelj svojemu narodu, odloči se zanj pisati z namenom, da ga s svojim pisanjem dvigne iz žalostnega stanja, v katerem se je nahajal. Uverjen

je bil popolnoma, da je narod najlažje poučevati s primernimi pripovedimi. Po vzgledu Marmontelovem „Contes moraux“ prične razne povesti pisati. Poskušal je pet ali šest kratkih povestij napisati, od katerih pa mu ni ugajala nobena. Zadnja je bila „Lienhard und Gertrud“, o kateri piše sam: „Ne vem, kako je to, da mi je ta povest tako hitro tekla izpod peresa. Razvijala se je sama od sebe, dasiravno o nji nisem imel nikake osnove v glavi, celó razmišljeval nisem o kaki osnovi. Čez nekaj tednov bila je knjiga gotova, ali sam ne vem, kako sem jo dovršil. Čutil sem njeno vrednost, seveda le kot človek, ki čuti v sanjah vrednost sreče, o kateri uprav sanja“.

Rokopis svoj pokaže Pestalozzi jednemu svojih prijateljev. Ta pripozna, da je povest jako zanimiva; toda v taki obliki, v kakeršni je spisana, ni za natisek, ker je nestrpna, pogrešna in slovstveno nedovršena. Sicer pa jo dam, če je Pestalozziju všeč, jednemu svojih znancev, katerega smatram za to sposobnim, da jo predela in priredi za natisek. Pestalozzi je bil s tem nasvetom zadovoljen ter mu je izročil takoj tri ali štiri prve pole za predelovanje. Ali, kako se je začudil, ko je dobil predelane pole v svoje roke. To je bilo bogoslovsko poučno delo, v katerem je bila naravna slika kmetskega življenja do cela pokvarjena. Kmetje v gostilnici so govorili učene govore, toda bili so vse drugo, kakor pa kmetje. S tako preuredbo svojega dela celó Pestalozzi ni bil zadovoljen; zavoljo tega ostalega rokopisa ne da temu gospodu v popravek, temveč gre z njim k svojemu prijatelju Iselinu v Basel. Iselin je bil jako zadovoljen s Pestalozzijevim delom ter mu reče: „Takega spisa še nimamo — in nazori, ki se v njem razvijajo, so uprav silna potreba današnjega časa.“ Obljubil je tudi, da bode v spisu popravil pravopisne pogoške, ker teh je kar mrgolelo. Znano je namreč, da je bil Pestalozzi slab slovničar. Prijatelj Iselin mu še obljubi, da poišče založnika in da mu priskrbi zasluženo nagrado; vendar pa nima veliko plačila pričakovati, ker je nov pisatelj in nima še posebnega imena. —

Izelin piše takoj Beckerju v Berlin; ta je plačal Pestalozziju jeden „Lousd'or“ (cekin) za jedno polo; obljubi mu še, ako se knjiga razproda in če bode treba novo izdajo prirediti, še ravno toliko plačila.

Knjiga izide l. 1781. ter vzbudi občno pozornost. Vsi časopisi so jo hvalili; po vseh koledarjih so ponatiskovali odlomke iz nje. Kmetijska družba v Bernu je poslala Pestalozziju priznanje z darilom 50 cekinov in zlato svetinjo, na kateri je bil na jedni strani vtisnjen hrastov venec, na drugi pa napis: „Civi optimo“ (najboljšemu meščanu). Zdaj se začno zanj zanimati mnogi državniki, poleg teh tudi Toskanski vojvoda Leopold; kasneje tudi nemški — oziroma avstrijski cesar Jožef II., ki si je z njim dopisoval po ministru Hohenvertu.

Hvala, s katero so napominano Pestalozzijevo knjigo obsipali njegovih sovrstniki, ni bila pretirana; to je v resnici zaslužila; ker je, kakor smo že omenili, v pravem pomenu klasiška knjiga, ki zanima človeka sleharnega stanu in sleharne dobe. V nji se črtajo verno izgledi ljudstva ter odkrivajo duševni pojavi pojedinih ličnosti tako, da se nam dozdeva, kakor bi jih uprav videli pred seboj. Navdahnjena pa je z iskreno ljubeznijo za narod, ki se je vkoreninila v Pestalozzijeve srecu zgodaj že, ko je namreč še kot otrok imel priliko pri svojem dedu, župniku v neki vasi blizu Züricha, opazovati zapuščenost in revščino svojega naroda, katerega pojedini sebičneži zatirajo in uporabljajo v svojo korist.

Pestalozzi je uvidel, da narodu ni moči pomagati, dokler se ne otrese nevednosti in predsodkov, ter dokler se ne odkriža duševne okornosti, verske nemarnosti, razuzdanosti in drugih napak. Ali on ni iskal vzroka za vsak enak prestopok v narodu samem, temveč tudi v onih, ki so poklicani zanj delati. Želel je s svojo knjigo tudi vplivati na čustvo višjih razredov, da bi v njih vzbudil pravo krščansko ljubezen in požrtvovalnost. „Potrebno je za bogatina in za berača, da jima je srce na mestu, ako želita srečna biti.“ To je glavna misel, ki odmeva glasno in jasno na vsaki strani Pestalozzijeve knjige.

Živa slika čiste krščanske ljubezni je Jera (Gertrud), katere „srce je zares na pravem mestu“. Ona je glavna oseba v povesti, okolo katere se sučejo vsi dogodki. V nj je Pestalozzi razodel blagotvorni vpliv domače vzgoje in silno moč častite in krepostne žene na moža in otroke.

(Dalje prih.)

Narodopisna češko-slovanska razstava v Pragi l. 1895.

(Jakob Dimnik.)

I.

3. Praga.

(Dalje.)

Praga leži na obeh straneh reke Vltave in sicer večinoma na desnem bregu v prijazni dolini, obdani z lepimi holmci. V Pragi je 47 katoliških cerkev in 23 kapelic, 25 samostanov, ena ruska cerkev, 3 protestanske bogomolnice in 10 sinagog ali židovskih zbirališč. Mesto skupaj s predmestji šteje 380.000 prebivalcev; govori se skoro le češki jezik. Vredne, da jih ogledaš, so znamenite, stare pražke stavbe, med kojimi je n. pr. stolp za hranjenje smodnika, sezidan leta 1475.—1484. Nekdaj je ta stolp služil kot uhodna vrata v obzidano mesto. Na velikem nasipu stoji veličastna, l. 1458. sezidana tynska